

ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ

ОСОБИСТІТЬ У ПРОСТОРІ ВИХОВНИХ ІННОВАЦІЙ

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
19 ЖОВТНЯ 2018 РОКУ**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ

ОСОБИСТІТЬ
У ПРОСТОРІ
ВИХОВНИХ ІННОВАЦІЙ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

19 жовтня 2018 року

Івано-Франківськ

«НАІР»

2018

УДК 371.4:001.76
ББК 74.200
О-75

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 7 від 27 вересня 2018 року)*

Рецензенти:

Гавриш Н.В. доктор педагогічних наук, професор
Комаровська О. А. доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник

Особистість у просторі виховних інновацій : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2018 рік / [За ред. І.Д. Беха, О.М. Докукіної, Р.В. Малиношевського]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2018. – 448 с.

ISBN 978-966-2716-99-3

У збірник увійшли матеріали учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Особистість у просторі виховних інновацій», в яких представлені теоретико-практичні досягнення та наукові розвідки співробітників, керівників експериментальних майданчиків та аспірантів Інституту проблем виховання НАПН України, здійснені у галузі теорії і методики виховання, соціальної та дошкільної педагогіки.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

ISBN 978-966-2716-99-3

ЗМІСТ

<i>Бех І. Д. Духовна зрілість особистості: мета і засоби досягнення.....</i>	9
<i>Алексєєнко Т.Ф. Булінг і мобінг: причини розвитку і шляхи профілактики.....</i>	19
<i>Бессараб Н. А. Урок іноземної мови як основна форма виховання міжкультурної толерантності учнів початкової школи.....</i>	25
<i>Білоцерквець І. П. Формування психологічної готовності старшокласників до захисту вітчизни: дефініційний ракурс.....</i>	29
<i>Богомолова Н.М. Освіта для демократичного громадянства як пріоритетна стратегія освітньої політики в Україні.....</i>	35
<i>Бойко А. Е. Удосконалення рівня професійної компетентності педагогів як необхідна умова модернізації освітнього процесу у закладах позашкільної освіти.....</i>	40
<i>Бондаренко Г.Л., Ващенко О.М., Романенко К.А. Теоретичний аспект проблеми формування соціального здоров'я молодших школярів.....</i>	45
<i>Булаєнко С. Д. Особливості формування соціальної активності учнів у закладах загальної середньої освіти.....</i>	48
<i>Васильєва С.А. Педагогічні умови оптимізації виховної роботи, спрямованої на формування соціально-доцільної поведінки дітей старшого дошкільного віку.....</i>	53
<i>Вербицький В. В. Шляхи реалізації ключової реформи "нова українська школа" в позашкільлі.....</i>	59
<i>Вишнівська Н. В. Досвід національно-патріотичного виховання школярів в країнах східної Європи.....</i>	63
<i>Вороніна Г.Р. Сучасні тенденції розвитку професійно орієнтованих умінь і навичок англійських старшокласників.....</i>	68
<i>Гарбузюк І.В. Розвиток життєвих навичок підлітків в умовах сучасної школи.....</i>	73
<i>Гаряча С.А. Любов як педагогічна категорія в сучасних реаліях освіти....</i>	77
<i>Гриців Т.Г. Використання засобів народної педагогіки у вихованні</i>	

<u>Особистість у просторі виховних інновацій</u>	
ціннісного ставлення до батьківщини у молодших школярів.....	82
Гончар Л.В.Методика формування цінності життя у молодших підлітків.....	88
Гуцан Л. А. Формування ціннісних орієнтацій молодших школярів в умовах модернізації системи освіти.....	94
Джаман Т.В. Проактивність учителя як умова успішної соціалізації учнів.....	100
Джафарова О.С. Можливості мультиплікаційної педагогіки у творчому розвитку молодших школярів.....	107
Докукіна О. М. Підготовка батьків до формування у підлітків національно-культурної ідентичності: реалізація диференційованого підходу.....	112
Жданович Ю.М. Роль громади у здійсненні соціально-педагогічного супроводу дітей із сімей вимушених переселенців.....	117
Журба К.О. Формування національно-культурної ідентичності підлітків дискусійними методами.....	122
Зубалій М.Д., Тимчик М.В. Форми виховання в старшокласників готовності до захисту вітчизни.....	128
Канішевська Л. В. Формування безпеки життя старших підлітків як наукова проблема.....	133
Кириленко С.В. Авторська школа в Україні – стратегічний курс до успіху освітньої реформи.....	138
Кириченко В.І. Сучасні домінанти у формуванні просоціальної поведінки учнів закладів загальної середньої освіти.....	142
Кіян О.І. Тенденції педагогіки партнерства у морально-духовному становленні підлітків.....	148
Колодцько І. М. Організаційні засади розвитку позашкільної освіти в Швеції.....	152
Коляда Н.М., Кравченко О.О. Громадянське виховання студентської молоді в умовах закладу вищої освіти.....	158

Особистість у просторі виховних інновацій

<i>Копилець Є.В. Виховання гуманного ставлення до тварин за навчальними програмами з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку "любители домашніх тварин".....</i>	<i>165</i>
<i>Корнієнко А.В. Зміст підготовки педагога закладу позашкільної освіти до етнокультурного виховання учнів.....</i>	<i>170</i>
<i>Котеля Т.М. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді: проєкція національно-патріотичного спрямування "три кити національної свідомості".....</i>	<i>175</i>
<i>Кравець Н. П. Формування особистісних якостей учнів із порушенням інтелектуального розвитку інноваційними засобами на уроках української літератури.....</i>	<i>180</i>
<i>Крутенко О.В. Ідеї Олександра Захаренка в контексті Нової української школи.....</i>	<i>185</i>
<i>Куниця Т.Ю. Теоретичні засади формування відповідальної громадянської позиції підлітків.....</i>	<i>190</i>
<i>Лаппо В. В. Виховний потенціал інтернет-простору в контексті духовного розвитку сучасного студентства.....</i>	<i>194</i>
<i>Левінець Н.В. Фізичне виховання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.....</i>	<i>200</i>
<i>Лесик А. С. Підготовка педагогів шкіл-інтернатів до формування комунікативної компетентності молодших школярів.....</i>	<i>205</i>
<i>Литовченко О.В. Ціннісні орієнтири та напрями модернізації позашкільної освіти в сучасному контексті.....</i>	<i>209</i>
<i>Луценко В.О. Гуманізація взаємин дитини та колективу однолітків.....</i>	<i>211</i>
<i>Малиношевський Р.В. Цінності життя і проблема суб'єктивної деконструкції.....</i>	<i>220</i>
<i>Матвієнко О.В. Становлення суб'єктності особистості в контексті загальнонаукових методологічних підходів.....</i>	<i>224</i>
<i>Мачуський В.В. Формування ціннісних орієнтирів освітнього процесу в закладах позашкільної освіти.....</i>	<i>229</i>

Особистість у просторі виховних інновацій

<i>Миропольська Н.Є. Сучасні конотації української драматургії (виховний аспект).....</i>	<i>234</i>
<i>Морін О.Л. Особливості трудового виховання молодших школярів в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.....</i>	<i>239</i>
<i>Нечерда В. Б. Метод "усної історії" у вихованні підлітків уразливих категорій.....</i>	<i>244</i>
<i>Ничкало С.А. Емоційно-ціннісний контекст естетичного виховання засобами візуальних мистецтв.....</i>	<i>251</i>
<i>Окушко Т.К. Виховання громадянина-патріота у дитячих громадських об'єднаннях.....</i>	<i>256</i>
<i>Орлова Г.В. Вікові особливості виховання Я-концепції молодших школярів.....</i>	<i>261</i>
<i>Остапенко О.І. Сучасний стан готовності учнівської молоді до захисту вітчизни</i>	<i>265</i>
<i>Охріменко З.В. Особливості організації взаємодії педагогічного колективу та батьківської громадськості у процесі трудового виховання молодших школярів.....</i>	<i>270</i>
<i>Пастушенко Ю. Є. Соціально-реабілітаційна робота з сім'ями, в яких виховуються діти з особливими потребами.....</i>	<i>275</i>
<i>Петрочко Ж.В. Система захисту дітей в Україні: компоненти та кроки до оновлення.....</i>	<i>280</i>
<i>Петушкова Л.А. Зміст та структура програми підготовки патронатних вихователів.....</i>	<i>285</i>
<i>Плужнік А.В. Діалогічність як універсальна характеристика smart-технологій.....</i>	<i>290</i>
<i>Пруцакова О.Л. Мотиви взаємодії з природою та способи їх гармонізації у школярів.....</i>	<i>295</i>
<i>Пустовіт Н.А. Гармонізація відносин школярів із природою через взаємодію з установами природно-заповідного фонду.....</i>	<i>300</i>
<i>Райт І. С. Особливості міжкультурного виховання особистості у</i>	

Особистість у просторі виховних інновацій

сучасному освітньому просторі.....	305
<i>Ратинська І. В. Виховання моральної відповідальності студентів у тренінговій діяльності.....</i>	<i>310</i>
<i>Рейпольська О.Д. Педагогічна діяльність вихователів як основа успішної соціалізації дітей старшого дошкільного віку в умовах закладів дошкільної освіти.....</i>	<i>316</i>
<i>Романенко Л.В., Тиха Л.Ю. Розвиток творчих можливостей молодшого школяра як наукова проблема.....</i>	<i>321</i>
<i>Савчин О.М. Мотиваційне середовище формування у дітей старшого дошкільного віку умінь будувати розповіді різного типу.....</i>	<i>326</i>
<i>Семенов О.С. Циклічна модель управління дошкільною освітою.....</i>	<i>330</i>
<i>Сергєєва Н. В. Теоретичні основи соціально-педагогічного супроводу позитивного спілкування дітей із сімей вимушених переселенців.....</i>	<i>335</i>
<i>Сокол Л.М. Діяльність дитячих громадських організацій у віртуальному просторі: виховний потенціал.....</i>	<i>340</i>
<i>Солобай Ю.В. Суперечності у сприйнятті підлітками природного довкілля.....</i>	<i>345</i>
<i>Соловійова О.В. Розвиток творчого потенціалу викладачів іноземних мов у закладах вищої освіти.....</i>	<i>350</i>
<i>Ся Гаоян Поліхудожня підготовленість вчителя музики: сутність та орієнтири для формування.....</i>	<i>355</i>
<i>Тарасюк Г.П. Гармонізація відносин з природою у школярів засобами технології "рівний-рівному".....</i>	<i>360</i>
<i>Тимофєєва І.Б. Культурологічний підхід у процесі підготовки магістрів у закладах вищої освіти.....</i>	<i>365</i>
<i>Турчинова Г. В. Біологічне пізнання у континуумі особистісної динаміки студентів.....</i>	<i>371</i>
<i>Уфімцева С.В. Правове та патріотичне виховання учнів в умовах нової української школи.....</i>	<i>376</i>
<i>Федоренко С.В. Теоретичний аналіз сутності поняття "національно-</i>	

Особистість у просторі виховних інновацій

культурна ідентичність студентської молоді”	380
Федорченко Т.Є. Особливості впровадження уроку-тренінгу для підлітків уразливих категорій з формування просоціальної поведінки	385
Харитонова О.В. Форми та методи роботи у дошкільному навчальному закладі: сучасне розуміння настанов В.Сухомлинського	390
Харченко Н.В. Ситуація успіху як умова виховання особистості у дитячому об'єднанні	395
Черкашина Т.В. Актуалізація самовиховання особистості в творчості Василя Сухомлинського	400
Шаповалов Б.Б. Національна дитячо-юнацька спортивно-прикладна гра «юний поліцейський» та її роль у процесі формування готовності до дії в екстремальних ситуаціях	405
Шаранова Ю.В. Теоретичні аспекти виховання громадянськості студентів закладів вищої освіти США	410
Шахрай В. М. Методичні аспекти формування цінності життя в підлітків у взаємодії школи і сім'ї	417
Шкільна І. М. Формування національно-культурної ідентичної у підлітків: сучасні виховні технології	422
Шкільна М. С. Формування позитивного ставлення до навчання у молодших школярів	428
Якименко В.П. Розвиток соціальної згуртованості суб'єктів освітнього процесу	433
Відомості про авторів	438

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розкрито теоретичні засади наукової проблеми, що стосується формування соціального здоров'я дітей молодшого шкільного віку. На основі здійсненого теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що формування соціального здоров'я дитини сприяє її успішній соціалізації, подоланню адаптаційних труднощів, слугує передумовою успішного навчання та гармонійного світосприйняття.

Ключові слова: соціальне здоров'я, молодший школяр, початкова школа.

Аналіз фундаментальних педагогічних досліджень останніх років, присвячених проблемі соціалізації дитини молодшого шкільного віку, засвідчує розробленість таких її аспектів: соціалізація особистості молодшого школяра в процесі ігрової діяльності (Ю. Богінська), дитяча субкультура як фактор соціалізації молодших школярів у навчально-виховному процесі (Л. Варяниця), особливості соціалізації дітей 6-7 років у різних умовах життєдіяльності (С. Курінна), педагогічні основи соціалізації учнівської молоді в країнах Західної Європи (Н. Лавриченко), педагогічні умови соціалізації молодших школярів у стосунках з однолітками (О. Малахова), збагачення соціальної свідомості учнів засобами українського фольклору (А. Кузьмінський, Р. Пріма).

Так, наприклад, Є.М. Приступа пропонує використовувати термін «індивідуальне соціальне здоров'я». На її думку, «індивідуальне соціальне здоров'я» представляє собою сформованість соціально прийнятної, морально нормативного досвіду взаємодії дитини з соціумом, який проявляється в саморегуляції поведінки в умовах, що змінюються, спрямованої на згоду з самим собою, а також здатність до задоволення соціальних інтересів і потреб, до інтеграції в соціумі. Структура соціального здоров'я школяра, на її думку, включає наступні компоненти: духовно-моральний (слідування соціальним моральним нормам, наявність соціальних знань, умінь, навичок); соціально-поведінковий (стійкість особистості до соціально-несприятливих факторів середовища і сформованість навичок саморегуляції поведінки); соціально-психологічний (соціальна спрямованість особистості школяра, задовільна

Особистість у просторі виховних інновацій

соціальна адаптивність); соціокультурний (високий рівень соціального розвитку, сформована соціальна готовність, соціально корисний досвід) [6].

Формування соціального здоров'я дитини повинно починатися з молодшого шкільного віку, оскільки саме в цей період закладаються і культивуються основи багатьох якостей особистості. Крім того, сучасні вимоги до освітнього процесу, покликані забезпечити збереження та зміцнення фізичного, психологічного та соціального здоров'я учнів вже під час їхнього навчання в початковій школі.

Соціальне здоров'я має психологічну основу і може виявлятися не тільки зовні, тобто у відносинах людини з оточуючими людьми, але і внутрішньо, тобто у відносинах з самим собою. Тому для того, щоб визначити особливості соціального здоров'я дитини молодшого шкільного віку, необхідно розглянути основні психологічні характеристики цього періоду [1].

Молодший шкільний вік як конкретна, відносно обмежена в часі щабель фізичного і психічного розвитку індивіда та його розвитку як особистості, характеризується сукупністю об'єктивно існуючих фізіологічних, психологічних і соціальних змін. До фізіологічних змін, що відбуваються в даний віковий період, відносяться: значне зміцнення скелетно-м'язової системи, поява відносно стійкої серцево-судинної діяльності, збільшення ваги лобових часток мозку, які відіграють значну роль у формуванні вищих і найбільш складних функцій психічної діяльності людини, процеси нервового збудження і гальмування набувають більшої рівноваги. До психологічних змін на цьому етапі належить поява у дитини нового виду провідної діяльності – навчання, що істотно змінює мотиви її поведінки, сприяє розвитку її пізнавальних і моральних можливостей. Засвоєння дитиною основ наук розширює її кругозір, розвиває мислення, змінює характер всіх психічних процесів – сприйняття, пам'яті, уваги, роблячи їх більш свідомими і керованими [5].

Незалежно від того, в шість чи сім років пішла дитина до школи, в певний момент свого розвитку вона неодмінно переживає кризу. Змінюється

Особистість у просторі виховних інновацій

сприйняття власного місця в системі відносин і відповідно змінюється соціальна ситуація розвитку, і дитина опиняється на межі нового вікового періоду. Вона під впливом соціалізації і виховання перебудовує свій внутрішній світ, самостійно змінює своє ставлення до людей, подій, до самого себе. Тепер вона вже усвідомлює своє місце в світі суспільних відносин, відкриває для себе значення своєї соціальної позиції – позиції школяра, пов'язаної зі здійсненням навчальної діяльності. Дитина соціалізується, входить в навколишній світ поступово, проходячи певні, характерні тільки для неї стадії розвитку, долаючи тільки їй зрозумілі і відомі труднощі [3].

Вступ дитини до школи докорінно змінює її соціальний стан: якщо раніше у неї не було серйозних і відповідальних постійних обов'язків, то тепер, з отриманням нового статусу, потрібно багато часу, сил, старання, необхідно засвоїти нові вимоги, що стосуються правил поведінки в класі, норм відносин з товаришами, розпорядку дня. Дитина вперше починає займатися суспільно значущою діяльністю, від рівня виконання якої залежить її місце серед оточуючих і її взаємини з ними [4].

Величезний вплив на розвиток особистості молодшого школяра надає входження в шкільний колектив. Під впливом колективу однолітків у дитини поступово формується більш високий тип соціальної спрямованості особистості, а спілкування з товаришами набуває все більшого значення. У молодшому шкільному віці дитина починає особливо активно прагнути до спілкування з іншими дітьми, починає цікавитися громадськими справами, хоче сама визначити своє місце в колективі однолітків. До завершення молодшого шкільного віку прагнення до схвалення товаришів іноді виражено навіть більш сильно, ніж прагнення до схвалення дорослих, діти більше зважають на думку й оцінку однолітків, ніж учителів і батьків. Це свідчить про те, що у дитини молодшого шкільного віку формується нова суспільна спрямованість особистості, яка виражається в її ставленні до оточуючих [2].

До семи років дитина стає здатною усвідомлювати себе і своє становище в навколишньому світі. У свідомості дитини відбувається суб'єктивне

Особистість у просторі виховних інновацій

відображення її нового положення в суспільстві, вона починає сприймати себе як «соціальний індивід», що призводить до усвідомлення нею свого соціального «Я» і виникнення на цій основі внутрішньої позиції, тобто певного цілісного ставлення до навколишнього світу і самої себе.

Таким чином, аналіз різних підходів до визначення поняття «соціальне здоров'я», психологічних особливостей дитини молодшого шкільного віку дозволяє розглядати соціальне здоров'я молодшого школяра як інтегративну якість особистості, яка характеризується внутрішніми і зовнішніми проявами. До зовнішніх відноситься наявність гармонійних взаємозв'язків з оточуючими (сім'я, шкільний колектив, однолітки), до внутрішніх – наявність стійкого бажання здобувати новий соціальний досвід, тобто оволодіння новими соціальними ролями, поява самосвідомості і внутрішньої позиції, придбання нових способів діяльності та спілкування.

Література

1. Байкова Л.А. Исследование социального здоровья детей и учащейся молодежи: теоретико-методологические основы / Л.А. Байкова // Педагогическое образование и наука. 2006. № 3. – С. 59–63.
2. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку / І.Д. Бех. – К.: Академвидав, 2012. – 256 с.
3. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості. / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – №1. – С. 124–126.
9. 4. Ващенко О. Збереження соціального та духовного здоров'я учнів / О. Ващенко, С. Свиріденко // Як створити школу сприяння здоров'ю. – К.: Шк. Світ, 2008. – С. 32–39.
4. Готовність та адаптація дитини до школи / упоряд. О. Главник. – 2007. – 192 с.
5. Приступа Е.Н. Здоровье ребенка как социальная ценность [Электронный ресурс]: 2014. - Режим доступа: <http://psibook.com/sociology/zdorovie-rebenka-kak-sotsialnaya-tsennost.html>.

Булавенко С. Д., м. Ніжин

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються особливості формування соціальної активності учнів початкових класів, підлітків та старшокласників. Особлива увага звертається на особистісні характеристики дітей різновікових категорій у контексті зазначеної проблеми; розкриваються шляхи формування соціальної активності учнів закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: соціальна активність, соціальний досвід, система поведінки, соціальні ролі, суспільно корисна діяльність, суспільні цінності.

Наукове видання

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПІВ УКРАЇНИ

**ОСОБИСТІТЬ
У ПРОСТОРІ
ВИХОВНИХ ІННОВАЦІЙ**

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
19 жовтня 2018 року*

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.

Друк цифровий.

Гарнітура Times New Roman.

Умовн. друк. арк. 26,04

Наклад 300 прим.

Зам. № 016/10/18

**ВИДАВНИЦТВО
“НАІР”**

Івано-Франківськ, вул. Височана, 18,

тел. (034) 250-57-82, (050) 433-67-93

email: fedorynnt@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.